ՄԱՍԻՍ
ԼՐԱԳԻՐ
ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ

20 Փարայ 20 Փարայ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՊԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համ.	7	Մէճ.
» » Գաւառաց »	9	»
Վեցամս. » Կ. Պոլսոյ »	4	»
» » Գաւառաց »	5	»
Օտար Թղթատարով զրկուած	2	Լիրա

Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղրշ, երկու անգամի համար 2 ղրշ է. աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կը լինի։

ՊԱՅՄԱՆՔ

Դուրս գնացած լրագրաց ճանբու ծախքը խմբագրութեան վրայ է։ Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ ... և իւլ գրութիւն խմբագիր—Տնօրէնին պէտք ուղղել, Կ. Պոլիս—Դարու ... ձեռագիրները ... [illegible] ... նամակ ... ընդունուիր ... չեն դառնար.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հեռագրական լուրեր. — Խառն լուրեր. — Ազգային լուրեր. — Ազգային տեսութիւն. — Բարոյական (Նիկ. Լիթ.րէ). — Թերթօն Մասիսի. — Թղթակցութիւն ի Փոքր Ասիոյ. — Աստուածաբանական. — Դրամական. — Ծանուցմունք։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 5 ՕԳՈՍՏՈՍ

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այս առաւօտ հասած հեռագիրք.

Լոնտրա 16 օգոստ.

Երեսփոխանաց ժողովը, կառավարութեան խնդրանօք ընդունեց այն փոփոխութիւններէն շատերը, զորս Լորտերուն ժողովը մտցուցած էր Իրլանտիոյ հողային օրինաց ծրագրին մէջ։

Զայս ընելէ յետոյ յիշեալ օրինագիրը վերստին Լորտերուն ժողովին զրկուեցաւ, որ իւր խորհրդածութեան նիւթ պիտի ընէ այսօր։

Մարսիլիա 16 օգոստ.

Ցլարշաւի դէպքին մէջ սպաննուելով կամ վիրաւորուելով մեռած մարդոց թիւն է այժմ տասնեւչորս։ Վիրաւորելոց թիւն 175ի կը հասնի։

Լոնտրա 16 օգոստ.

Լորտերուն ժողովն ընդունեց հողային օրէնքն ինչպէս որ բարեփոխուած էր երէկ երեսփոխանաց ժողովէն։

Փարիզ 16 օգոստ.

Պ. Կամպէթթա այսօր կէս օրէն յետոյ Շարոնի թաղին մէջ ընտրական գումարման մը ներկայ գտնուելու երթալով, ուր 10,000ի չափ մարդիկ կային, գանազան աղաղակներով և ադմկալից ցոյցերով ընդունուեցաւ։

Պ. Կամպէթթա ծանր խօսքերով կշտամբեց զինքն ընդմիջողները «զխաչար և վիճարանութիւնը խեղդելու համար վարձուած վատեր» անուանելով զնոսա, և ըսաւ թէ օգոստոս 21ին կ'սպասէր զիրենք։

Քսան րոպէի չափ անպտուղ ճիգեր ընէ յետոյ չկրնալով ինքզինք լսել տալ, Պ. Կամպէթթա մեկնեցաւ ժողովատեղիէն։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ինչպէս որ ծանուցած էինք, երէկ տեղի ունեցաւ Անգլիական դեսպանուհւոյն կողմէ տրուած հանդիսաւոր ընդունելութիւնը Թարապիայի դեսպանատան պարտէզին մէջ, որ յատկապէս չքեղազարդուած էր այս առթիւ զանազան դրօշակներով և այլ պատրաստութեամբք։ Կոմսուհի Տըֆէրին մեծ ազնուութեամբ կ'ընդունէր հրաւիրեալներն և իւրաքանչիւր կոչնականի իրեն պատշաճաւոր խօսքերը կ'ուղղէր։ Վսեմ. Դեսպանն ալ իւր սովորական մարդասիրութեամբ կը վարուէր ամենուն հետ, զուարթ դէմք մը կրելով։ Երկուսեռէ բազմութիւն մը, որ մայրաքաղաքիս օտար և տեղացի ընտրելագոյն տարրերը կը համախմբէր, խռնած էր պարտէզին մէջ, և կ'զբօսնուր լսելով ընտիր երաժշտութիւն մը, որուն նոր փայլ մը կուտային երեք ազնուազարմ Անգլուհիներ՝ իրենց երգած գեղանուագ երգերով։ Փառաւոր սեղան մը պատրաստուած էր, զանազան անուշեղէններով, ըմպելիներով և մրգեղէններով ծածկուած։ Հանդէսը տեւեց մինչև երեկոյեան ժամ 12, և հանդիսականք ակամայ զատուեցան դեսպանատան հրապուրիչ պարտէզէն և Անգլիական հիւրասիրութենէն։ Եկեղեցական հրաւիրելոց մէջ կը նշմարուէին Հռովմէադաւան ազգայնոց Նորընտիր Պատրիարք-կաթողիկոսն և կարնոյ Հռովմէադաւան առաջնորդը, Մուսուլի Ասորւոց արքեպիսկոպոս Գեր. Տիոնիսիոս Պիհնամ և իւր փոխանորդն, Պուլկարաց Էկզարքին երկու փոխանորդներն, Հայր Գըրթիս և ուրիշ Անգլիացի կրօնաւորներ։ Մեր Ս. Պատրիարքը, թէև հրաւիրեալ, անձնական տկարութեան պատճառաւ չէր կրցած ներկայ լինիլ, և իւր քարտուղարը, Տ. Մինաս Չերազ, որ յատուկ հրաւիրագիր ստացած էր դեսպանուհիէն, յայտնեց նմա և դեսպանին՝ Ս. Պատրիարք Հօր շնորհակալիքներն և բացակայութեան պատճառն։ Աշխարհականաց մէջ կը նշմարուէին Սաֆվէթ փաշա, Վեֆիք փաշա և ուրիշ Օսմանեան նախարարներ և բարձրաստիճան պաշտօնեայներ, ընդ որս մեր ազգայիններէն Ապրօ, Թընկըր, Փորթուգալ, Գույումճեան և Խումարեան էֆէնտիներն. Աւստրիոյ, Իտալիոյ, Պարսկաստանի, Յունաստանի և Սերվիոյ դեսպանները, Ռուսիոյ, Գերմանիոյ, Ֆրանսայի և Պուլկարիոյ գործակատարները, Սեբաստիոյ Անգլիական հիւպատոս Գնդապետ Ուիլսըն և կարնոյ հիւպատոս հազարապետ Թրօթթըր, Թայմզի թղթակիցը, Լէվանթ Հէրալտի խմբագիրն և ուրիշ բազմաթիւ անձինք իրենց ընտանեօք։

— Կայսերական հրամանագիր մը կ'արգիլէ խնամօթինաց ձոր կամ Զարչաֆ կոչուած վերարկուներով, ինչպէս նաև նեղ ու բարակ քողերով և իսլամ կրօնին և բարի վարուց անյարմար և անվայել կերպարանօք դուրս ելնել, և արանց յաճախած տեղերը, մանաւանդ Բամազանի օրերը, Սուլթան Պայազիտի հրապարակը, Շահզատէ Պաշըի և Աքսարայի պողոտաներն և մեծ չուկային մէջ պտըտիլ կառքով կամ ոտքով, կենալ խանութներու մէջ նստիլ։

Ոստիկանութեան գործակալք՝ սոյն արգելքին հակառակ վարուող տիկնանց ո՛վ և ո՛ւր տեղացի լինելն իմանալով պիտի տեղեկագրեն աստիկանութեան նախարարութիւնըն։ Գաղթական կանայք ենթարկեալ չեն սոյն արգելքին։ Տուներու կամ հրապարակի կառքերը վարող կառապանք, որք վերոյիշեալ արգելքին հակառակ վարուող տիկնայք ընդունին և արգիլեալ տեղերը տանին կամ պտըտցնեն, Պատժական օրինաց 254 յօդուածին համեմատ պիտի պատժուին։

Նմանապէս տիկնանց անպարկեշտ խօսքեր ուղղող և նոյա ետևէն ինկնող այրերը Պատժական օրինաց 202 յօդուածին համեմատ պիտի պատժուին։

Այս պարագայից մէջ պարտազանց գտնուող կամ իրենց պաշտօնը չարաչար վարող ոստիկանական գործակալք Պատժական օրինաց 106 յօդուածին համեմատ պիտի պատժուին։

Ոստիկանութեան գործակալք իրաւունք պիտի ունենան ազդարարութիւններ ընելու սոյն արգելքին հակառակ վարուող զինուորականաց, և եթէ ականջ չկախեն, զինուորական ոստիկանութեան յանձնելու։

— Կ'ըսուի թէ Օսմանեան ասևտըրական վարժարան մը պիտի հիմնուի Սերպայ վարժարանին տնօրէն Պ. Կրաթիի տնօրէնութեամբ։

Վեհ. Սուլթանն հաւանութիւն շնորհեր է այս ձեռնարկին, և վարժարանի չենքն իւր կողմէ տալ խոստացեր է։

—Կայսերական հրամանագիր մը կը հրամայէ վճարել Օսմանեան ժանտարմայի անդամ եղող Անգլիացի սպայից անվճար մնացած ամսականներն, և պաշտօնի մէջ պահուած վեց Անգլիացի սպայից պայմանագիրը նորոգել։

—Վագըթ կը ժխտէ այն զրոյցը թէ Իտալացւոց մը ձերբակալութեան առթիւ Փորթի կողմը բողոքագիր մը ղրկեր է Բ. Դուռը։

—Վագըթ կը ծանուցանէ թէ Տրապիզոնի կուսակալ Օըրըի փաշա պաշտօնանկ եղած է, և փոխանորդ նշանակուած է Եուսուֆ փաշա, որ Հայաստանի մէջ Քոմիսէրութեան պաշտօն կատարած էր, և այս միջոցին Տրապիզոն կը գտնուէր։

—Բանտարկեալ Քուրդերէն ոմանք աղերսագրեր մատուցին Ա. Նախարարին, խնդրելով որ իրենց թոյլտուութիւն լինի Մէքքէ ուխտի երթալու։

—Շաբաթ օրն Աքսարայի վառօդարանին մօտ փամփուշտ շինելու ծառայող վրանի մը մէջ վառօդ բըռնկելով՝ Հայ գործաւոր մը մեռաւ և երկու զօրականք վիրաւորեցան։

Վեհ. Սուլթանը Կ. Պոլսոյ զինուորական հրամանատարը ղրկեց հոն իւր թիկնապահներէն միոյն հետ, որպէս զի այս արկածին պատճառն ու պարագաները քննելով տեղեկագրեն առ Ն. Կ. Վեհափառութիւնն։

Նոյն օրը գաղթական տղայ մը Իւսկիւտարի Պուլղուրլու գիւղը բնակեալ իւր ազգականին տան մէջ ռեվոլվըրի մը հետ խաղացած ժամանակ, ռեվոլվէրը կրակ առնելով՝ գնտակը գնաց օրցին մէջ քնացող 18 ամսեայ տղեկ մը զարկաւ սպաննեց։

— Բարեկամ մը, որ տեսակցութիւններ ունեցած է Փոքր—Ասիոյ ընդհանուր հիւպատոս գնդապետ Ուիլսընի և Հայաստանի և Քուրդաստանի հիւպատոս հազարապետ Թրօթթըրի հետ, կը հաստատէ մեր տուած այն լուրը թէ այս երկու հիւպատոսաց այժմ Կ. Պոլսոյ մէջ ներկայութիւնը վերաբերութիւն ունի Պէրլինի դաշնագրոյն 61րդ յօդուածին հետ։ Լորտ Տիւֆէրին յաճախ կը խորհրդակցի սոցա հետ։ Բայց Պ. Պ. Ուիլսըն և Թրօթթըր «շատ դժուարին» կը նկատեն եղեր Հայկական խնդրոյն լուծումը։

— Ոմանք կը պնդէին թէ սուրճը կը դիւրացնէ մարսողութիւնը, այլք կը հաստատէին թէ, ընդհակառակն, կ'ուշացնէ մարսողութիւնը, և քաղցը կ'անցունէ։ Ըստ վերջին գիտական քննութեանց, չաքարով խաշուէն կը դիւրացնէ մարսողութիւնն, իսկ առանց չաքարի խաշուէն մարդը կուշտ բռնելու կը ծառայէ, և մարսողութիւնը կը դժուարացնէ։

— Հապէշաստանի Թագաւորն իւր անդրանիկ որդւոյն ամուսնութեան առթիւ մեծ հարսնիք մ'ըրեր է, և հարսնիքի հրաւիրեալ 12 հազար հոգի չարած մը հիւր եղեր են Յովհաննէս Թագաւորին։ Հարսն է Շոա կոչուած սահմանակից երկրին Մէնէլէք Թագաւորին դուստրըն, որ յոյժ թանկագին զարդեր կը կրեր, Ասիական և Եւրոպական ձևերով միանգամայն։

—Հարթման անուն Ռուս ոչընչականն, որ իբր երկու տարի առաջ Մոսկուայի մէջ փորձ ըրաւ օդն հանել այն կառախումբն յորում կը գտնուէր Ռուսոյ կայսրը, հիմա Ամերիկա հասած է, և հոն իւր գործոց մէկ տեղեկագիրը հրատարակած է։ Ամերիկացիք կը ցաւին որ այսպիսի թշուառական մ'իրենց երկիրն եկած է, և չեն հաներ նորա չար գործերուն։ Այն մարդիկ որ իրենց քաղաքական նպատակներուն մարդասպանութեամբ կը ջանան հասնիլ, համակրութիւն չեն գտներ Ամերիկացւոց քով։

Վերջին լուրերուն նայելով, Հարթման վախնալով որ մի գուցէ Միացեալ-Նահանգաց կառավարութեան կողմէն բռնուի և Ռուսիոյ կառավարութեան յանձնուի, փախած է ի Քանատա, որ Անգլիոյ իշխանութեան ներքև է։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐ

Խօսելով Լորտ Տըֆէրինի պաշտօնին վրայ, Թայմզ լրագիրը կը յիշէ թէ Անգլիական դեսպանն յայտարարեր է Բ. Դրան նախարարաց ոմանց թէ Բրիտանական հասարակութիւնը չներեր որ Անգլիա շատ մօտենայ Թուրքիոյ, մինչև որ Թուրքիոյ գաւառաց և կեդրոնին մէջ բարենորոգմանց և բարւոքմանց նշաններ չտեսնուին, Արդ, դեռ այդպիսի նշաններ չկան։ Հարստահարութեանց և անիրաւութեանց դէմ գանգատներ կուգան շարունակ հիւպատոսներէն առ դեսպանըս, և մամլոյ միջոցաւ կը ծանուցուին Անգլիական հասարակութեան. այսպէս, ո՛չ միայն թշնամական զգացում մը կը գոյանայ Բ. Դրան դէմ, և Անգլիական կառավարութիւնն անկարող կը լինի բարեկամական ընթացք մը բռնելու Օսմ. կառավարութեան նկատմամբ, այլ և օտարազգիք կ'արգիլուին իրենց դրամագլուխները գործածելէ այս երկրին զարգացման։ Թայմզ կը յաւելու.—

«Լորտ Տըֆէրին քանիցս խօսեցաւ թէ՛ Բ. Դրան, թէ՛ Վեհ. Սուլթանին, Պէրլինի դաշնագրոյն 61րդ յօդուածը գործադրելու յատուկ պէտքին վրայ, որ Հայաքնակ գաւառաց մէջ բարենորոգումներ ի գործ դնել կը տրամադրէ։ Լորտ Տըֆէրին առաջարկեց որ այս նըկատմամբ իրենց բարի տրամադրութեանց իբրև փորձ մը, անմիջապէս եռ կանչեն յայտնապէս զեղծ և անկարող պաշտօնատարաց մէկ մասն, և այնպիսի կուսակալ մը կարգեն, որ ընդարձակ իշխանութեամբք գործէ իբրև ճշմարիտ թարգման Սուլթանին բարի տրամադրութեանց, մինչդեռ միւս կողմէ բարենորոգումները պատրաստուին։ Թէ՛ Սուլթանն և թէ Առաջին Նախարարն հասկնալ կը թուին թէ պէտք է շուտով կարգադրել Հայկական խնդիրը. բայց հաւանական է որ դեռ ժամանակ մը միաբան գործողութիւն մը չկատարուի տէրութեանց կողմէ, ըստ որում դեսպանաց երեքը բացակայ են, և մեք Ռամազանի մէջ եմք, յորում իսլամք ընդհանրապէս, և Թուրք նախարարք մասնաւորապէս, կարելի եղածին չափ քիչ կը գործեն»։

(Լ. Հէրալտ)

Ցաւով ստուգեցինք թէ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին նկատմամբ տարածուած լուրը ճիշդ է։

Պատրիարքարանը պաշտօնապէս իմացաւ թէ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսն ուղղակի Բ. Դուռը դիմելով ստացեր է իւր հաստատութեան Ֆէրմանն։ Ուստի, երէկ վարչական Խորհուրդ գումարեցաւ, և ընդերկար քննելէ յետոյ այս գործ, որոշեց բողոք բառնալ Բ. Դրան, յիշեցնելով թէ այս կերպ գործողութիւն մը հակառակ է Պատրիարքարանի վաւերի իրաւանց, որովք սա միջնորդ մ'էր Բ. Դրան և գաւառաց հոգևոր իշխանութեանց միջև։

Այս մասին կը գրեմք յետոյ։

Եւդոկիոյ Առաջնորդ Գեր. Վահան վարդապետ կ'իմացնէ մեզ թէ ինք Եւդոկիայէն մեկնելէն օր առաջ ազգաց պետերուն իւր հրաժեշտի այցելը տուած, իւր հաշիւները Տնտեսական խորհրդոյ յանձնած և քաղաքէն մեկնած է, Առաջնորդական փոխանորդ Աւագ քահանայի և Ընդհ. ժողովոյ ատենապետին և այլ պատուաւոր անձանց, ինչպէս նաև երկու ոստիկանաց ուղեկցութեամբ։ Հետեւապէս, անհիմն է կարծել թէ աճապարանօք մեկնած է իբրև արտաքսեալ։

Ատենապետաց դիւանը վաղ առաւօտ կրկին անգամ պիտի գումարի ուղերձին, և Քաղաքային Ատենի պակասեալ անդամոց ցանկին պատրաստութեան համար։

Ալէքսանդրապօլէն մեզ գրումեն. «Այստեղ խօսում՝ են մի ամենախոնարհ աղերսագիր ուղարկելու Թագաւոր կայսրին՝ Նորա ողորմածութեան ուշքը Ալէքսանդրապօլի գաւառի գիւղացիների այժմեան անհող դրութեան վրա դարձնելու և շնորհ խնդրելու Նորին վեհափառութիւնից գաղթելու նոր նուաճած երկիրները։» (Մշակ)

ԳՐԱԽՈՎ ԲԱՐԵԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ

Սամաթիա, 4 օգոստ. 1881

. . . Խմբագիր.

Ազգօգուտ Մասիսդ երէկի թերթին մէջ կարդացի յայտագիրն Ռ. Ց. Պէրպէրեան և Մ. Չերազ Մեծ. Տեարց, վերաբերութեամբ Թաղիս վարժարանաց, որով դժբաղդաբար հաստատուած էր ինչ որ յօդուտ Թաղիս ուսանող մանկտւոյն թէ՛ բանիւ և թէ՛ գրով պնդած և առ այն մինչև անգամ հինգ ոսկւոյ մի գրաւ դրած էի ինքնաբերաբար։

Ուստի, խորին շնորհակալիքս յայտնելով յիշեալ պատուական Տեարց՝ որք ճշմարտութիւն բացարձակ յայտարարեցին անվեհեր ընդդէմ անիրաւութեան, Պատուարժան Խմբագրութեանդ կը յանձնեմ նոյն դրամագումար, որպէս զի ստանան զայն ազգային երկու որոշ հաստատութիւնք։

Ընդունեցէք, Մեծ. Տէր, անկեղծ յարգանացս հաւաստիքը։ (*)

ՄԵԼՔՈՆ Հ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

(*) Խմբագրութիւնս ստացաւ Պ. Մելքոն Հ. Տէօքմէճեանէն հինգ Օսմանեան ոսկի, որոյ, ըստ պայմանագրութեան, կէսը պիտի յանձնենք Միացեալ Ընկերութեանց, և կէսն ալ Ազգային Հիւանդանոցին։ Ընկալագրերն ալ պիտի հրատարակուին։

Այս առթիւ չեմք կրնար հրապարակաւ չգովել Պ. Մելքոն Հ. Տէօքմէճեանի դպրոցասիրական եռանդն, որ զինք մղած է, նիւթական զոհողութիւն մ'ըսկ աչքն առնելով, յորմէ շատեր կը խորշին, երևան հանելու կարևոր ճշմարտութիւն մը, որ կրնայ օգտակար լինիլ իւր թաղին կրթական վիճակին բարւոքման տեսակէտով։ Պ. Տէօքմէճեանի զոհողութեան արժէքն ևս առաւել կը մեծնայ, երբ յիշեցնենք թէ նա հարուստ թաղեցի մը չէ, այլ պարզ արհեստաւոր մը, ամենահամեստ կարողութեան տէր։ Տ. Խ.

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Ռուսիաբնակ և Թուրքիաբնակ Հայերն երկու գլխաւոր մասունքն են որք զՀայ ժողովուրդն կը կազմեն և որոց թիւն, թէպէտ այստեղ գերազանցող, սակայն, ծանօթ պատճառներով, հաւասարելու կ'ընթանայ։ Այս երկու մասերու մէջ, ազգային դրութեան տեսակէտով, քանի որ սոսկ կրօնական միութիւնն բաւական չլինիլն ստուգուեցաւ, հարկ է որ այժմ սերտ և անկեղծ տարբեր յարաբերութիւնք հաստատին։ Երկու տէրութեանց հպատակ Հայերն իւրեանց մասնաւորեալ յատկութիւններն ունին, ինչպէս և թերութիւններն։ Եթէ մի կողմ դրամական տագնապ կայ, միւս կողմն նիւթական կեանքն աւելի երաշխաւորեալ է։ Եթէ մի կողմն աւելի եռանդ կայ՝ քան թէ յարատեւութիւն, միւս կողմի խոհականութիւնն և հաստատամտութիւն կըգան չարունակայդ եռանդն չափաւորելու։ Վերջապէս յառաջադիմութեան համար պէտք եղած բազմաթիւ հանգամանքներն, որք այս տեղ կամ այդ տեղ կը գտնուին, հնար կը լինի փոխանակաբար միացնել։ Անհրաժեշտ պէտք է ուրեմն որ բաց ի կրօնականէն, յարաբերութեանց համար աւելի դըրական միջոցներ ունենամք։

* *

Այս միջոցներէն հզօրագոյնն, հա՞րկ է ասել, թէ պարբերական մամուլն կարող է լինել։ Ո՛չ այն մամուլն՝ որ ունի սոսկ քաղաքական դիտումներ, ո՛չ այն մամուլն որ աւելի օտարին գործոց և շարժմանց հետ կ'զբաղի քան մեր ցաւոցն հետ, ո՛չ այն մամուլն՝ որ անձնական շահուց և պախարակելի կրից անձ մը գործիք է դարձել, այլ այն՝ որ կարող է կատարելապէս ազգային հոգւին և ձգտումներն ցոլացնել իւր մէջ, ժողովրդին կենսական պէտքերն երեւան հանել պատեհ ժամանակին և լրջօրէն առանց չափազանցութեան, բայց նաև [illegible] նել ազգային էական վիճակն, քըննադատել գործող մարմիններու ուղղութիւնն, քաջալերելով ինչ որ արժանի է քաջալերութեան, և անաչառապէս պարսաւելով ինչ որ խաբէութիւն է։

[illegible] ահա՛ սոքա են մեր անհրաժեշտ պահանջածն ժամանակակից Հայ մամուլէն, ընդհանուր Հայոց յառաջդիմութեան նպաստելու և ընդգրկման կապն ամրապնդելու համար։

Թուրքիոյ և Ռուսիոյ Հայ լրագիրք և հանդէսք, պէտք չէ՛ երբէք կասկած ունենան միմեանց դիտաւորութեանց վերայ։ Ճշմարիտ է առածն, թէ "Աչտոտ լաթն ընտանիքին մէջ պէտք է լուանալ", բայց վայրկեան մի եւս մոռնալու չեմք՝ թէ սահմանաց երկու կողմն միեւնոյն ընտանիքն, միեւնոյն ծնողաց որդիքըն են որք կը բնակին, և կողմնակի քննադատութիւնք անձնասիրութեանց բաղխելով պէտք չէ՛ սրտմտութիւն պատճառեն, իբր թէ մի օտարէ եկած լինէին։

Ազգային յառաջադիմութեան համար գլխաւոր արգելքներէն մին է [illegible] բացակայութիւնն։ Այս հասարակաց կարծիքն է որոյ առաջև անհեթեթ գաղափարներն, չահամոլ ձգտումներն և պժգալի կիրքերն կը կասին։ Պարբերական մամուլն եթէ վերոյիշեալ յատկութիւններով փայլի, այն ատեն կարող կը լինի այդ հասարակաց դրամագլուխն գոյացնել և հաստատել միանգամայն [illegible], որ այժմ ամբողջապէս կը պակասի մեր մէջ։ Հետեւելի ճանապարհի նկատմամբ կարող է մէն մի լրագիր կամ հանդէս տարբերիլ միւսէն, բայց երբէք ազգային բարօրութեան մասին մի ծառայութիւն մատուցած չեն լինիր, ո՛չ մին և ո՛չ միւսն, եթէ անընդհատ և մի միայն այս բարօրութիւնն իւրեանց նպատակ չունենան։ Եթէ Ազգ. լրագրութիւնն խմբովին չունի դեռ այդ վարկն և կարեւորութիւնն որ այնքան պիտանի է, նոյն իսկ իւր շահերուն, սորա ամենամեծ պատճառներէն մին այն է, որ չատերուն համար, առ ի չգոյէ վերոյիշեալ յատկութեանց, լոկ անձնականութեանց ասպարէզ է նա։ Թուրքիոյ Հայ լրագրութեան մէջ, այս թերութիւնը գուցէ առաւել զգալի լինի։ Այս վայրկենիս իսկ կը տեսնեմք մեր Ռուսիաբնակ արենակիցներէն միոյն գրչէն ելած ազգօգուտ և բարձր խորհրդածութիւններն և անշահասէր ազգարարութիւններն, գործող մարմիններուն նկատմամբ, փոխանակ չնորհակալիք կամ գոնէ ազատ քննադատութիւն յառաջ բերելու, զայնս արտադրող պատուաւոր անձին վրայ լուտանք տեղացուց մի թերթ (1)։ Եթէ այդ անձն չը լինէր այնքան անձնուրաց և թշնամանքն անարգող, պէտք էր որ վհատեալ քաշուէր բեմին վերայէն, չսպասելով այն համակրական ջատագովութեանց, որք ըսկըսան, թէպէտ ուշ, ամեն կողմանէ հասնել իրեն (2)։ Սա մի ուրախալի և ծարմ երեւոյթ է, որ կը յուսամք յարատև պիտի լինի։

Անձնականութիւնք միանգամ ընդ միշտ պէտք է ուրեմն ի բաց մնան Հայ լրագրութենէն։ Լրջմըտութիւնն և պարկեշտութիւնն նորա գլխաւոր յատկանիշներն պէտք է լինին։ Ամենէն չուամիկ ընթերցողըն մի օր տաղտկութիւն կ'զգայ նաև պերճախօս զրաբանութիւններէ։ Օրագիրք եթէ փոխադարձ յարգել գիտնան միմեանց գաղափարներն, եթէ համերաշխ լինին միմեանց հետ, եթէ վերջապէս ունենան այս յատկութիւններն, որ վերև յիչեցաք, այն ժամանակ միայն կը նպաստեն ամբողջ Հայութեան ի մի ձուլուելուն։ Այն ժամանակ թէ՛ ի Ռուսիոյ և թէ՛ ի Թուրքիոյ հրատարակուած թերթերն հետեւելով ոմանց չաւղին, զորս կողմնակից չերեւելու համար չը կարեմք անուանել, մի հզօր և հաստատուն յօդ կը լինին երկու կողմի ազգայիններուն կենսական և բարձր շահերու մէջ, միմեանց պիտոյից թերին լցնելու պատրաստ, չանքերն ի յարատեւութիւն քաջալերող, միմեանց խորհրդներ ներշնչող։ Եւ երբ մերթ ընդ մերթ թշուառութեան նոր հարուածներն մի կողմն վերայ կը հասնին, միւս կողմն նորա զօրաւոր մի սփոփանք և նեցուկ կը լինի։

Ազգին բարոյական միութեան մասին կարեն նաև օգնել մասնաւոր անձանց փոխադարձ այցելութիւններն։ Կենդանի քարոզութիւնն մամլոյ հաւասար ազդու է մասնաւորական կապակցութեանց համար։ Ո՛չ աստ և ո՛չ այդ տեղ կազմակերպեալ մարմիններ չեն պակասեր։ Սոցա մօտ Հայերն կարող են գնալ և ի մօտոյ ծանօթանալ․ ուսումնասիրել, քաջալերել իսկ մէն մի մարմնոյն ընթացքն, և դառնալ պատմել ինչ որ անաչառապէս ստուգեցին։

Երկու երկիրներու մէջ երթեւեկութիւնք անընդհատ կը լինին այժմ, բայց ամեն ճանապարհորդ ո՛չ միայն այդ պաշտօնին համար հարկ եղած ընդունակութիւնն չը կարէ ունենալ միշտ, այլ և դատողութիւնն խիստ նեղ և միակողմանի կարող է լինել, վասն զի անհատականութեանց մէջ նկատած ձիրքերն և մանաւանդ թերութիւններն ընդհանրացնելու վտանգին մէջ կ'անկնի չատ անգամ։ Մի Ռուսաբնակ պարոն, յորմէ կը կարծէր ամեն ոք մի ուղիղ գաղափար ստանալ Պոլսեցի Հայոց վերայ, անցեալ տարի Տփխիս կը դառնայ և հարց ու փորձ անող ծանօթներուն "Ես Պօլիս մարդ չը տեսայ", կը պատասխանէ։ Գուցէ Պոլսեցի մի Հայ նոյնըն կրկնէ գալ տարի Տփխիսեցի Հայոց համար, գոհանալով մի միայն թեթև և անլուրջ յարաբերութիւններէ։ Այս պատճառաւ վատ չը լինիր կարծեմք որ մերթ՝ դիտող, և ազգին վասահութիւնն ու համակրութիւնն վայելող մասնագէտ անձինք ինքնակամ յանձն առնուն կամ մասնաւոր պաշտօն ստանան գնալ այցելել փոխադարձաբար Ռուսիոյ և Թուրքիոյ Հայերն, գլխաւորապէս ազգային հաստատութեանց և գործոց ընթացքն քննելու նպատակաւ։

Բաւ է միայն այս կերպ յարաբերութեանց պէտքն յիշել և զայնս իրականացնելով անտի ծագած բարիքներն ամեն ոք կարէ մակաբերել։

(Մնացեալը վաղը։)

ՑՈՒԲԹ․ Տ․ ՓԷՍՏԻՄԱԼՃԵԱՆ

(1) Թէրճիւմանի Էֆքեար։

(2) Ցաւալի է, որ երէկուան Մասիսի մէջ բացատրուած անձնական դէպքերու նման դէպքեր, ինչպէս նաև այդ անձին ծայրայեղ և անքաղաքավար լեզուն մեծապէս կը նուազեցնեն այս բարձր ներբողներուն արժէքը։

Ծ. Խմբ

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ԷՄԻԼ ԼԻԹՐԷ

Մասիսի մէջ թարգմանուած էր Ամերիկայի Միացեալ—Նահանգաց այժմու նախագահին կարֆիլտ զօրապետին առածները, որոցմէ մին հետեւեալն էր․ «Մեզի միշտ բան մը պէտք է դրուատելու, մարդ մը կամ նշանաբան մը։» փորձառութեամբ ապացուցեալ ճշմարտութիւն մ'է այդ․ այն մարդը որ իրեն առաջնորդ ընտրած չէ մարդ մը կամ նշանաբան մը, նա առ խաղխաղի կ'ընթանայ կենաց ճանապարհին մէջ և նպատակի մը չհասնիր, պէտք է որ միշտ [illegible] մ'ունենանք հետեւելիք։ Մեր ազգայնոց ամենամեծ մասին՝ նպատակ և առ այն հասնելու ուղեցոյց չունենալուն համար՝ նոյն իսկ ազգային հանրական գործերն ալ զուրկ են որոշ նըպատակէ, և հետեւանքն ամենեցուն յայտնի է։ Հին ու նոր պատմութեան մէջ օրինակելի մարդիկ կարի բազմաթիւ են, սակայն իմ նպատակս է ազնիւ ընթերցողաց ուչը հրաւիրել մարդու մը կենցաղին վրայ, որ ամենէն օգտակար եղած է ոչ միայն իւր ազգին՝ այլ և հանուր մարդկութեան։

Այդ մարդն է Էմիլ Լիդրէ, ծընեալ ի Բարիզ 1801 փետրուար 1 և վախճանեալ ի Բարիզ 1881 յունիս 2 ի հասակի ութսուն ամաց և չորս ամսոց։

Անցեալները դարձեալ Մասիսի մէջ Պ. Սէթեան՝ Վ. Իւկոյի վրայ թռչուն ակնարկներ արձակելով ըսեր էր թէ դարուս ամենամեծ մարդն է․ Թէև Իւկոյի երեւակայութեան անհրեւակայելի կարողութեան վրայ սքանչացողներէն եմ, սակայն չեմ կրնար ըսել թէ ամենամեծ մարդն է, քանզի այն ատեն արժանեաց սանդուղին ո՞ր աստիճանին վրայ դնելու է Լիդրէ։

Արիստոտէլ իւր դարուն ամենէն մեծ մարդն եղած է, վասն զի ոչ միայն իւր դարուն բոլոր գիտութիւններն ուսաւ, այլ և ինքն ալ իւր կողմէն աւելցուց նոցա մթերոն։ Լիդրէ մեր դարուն Արիստոտէլն է, սա տարբերութեամբ, որ մինչ Արիստոտէլի օրով մարդկային ծանօթութիւնքն կարի սահմանափակ էին այժմ այնքան ընդարձակուած են որ հասարակ մահկանացուաց բացարձակապէս անկարելի է Արիստոտէլ լինել։ Սակայն Լիդրէ, մեր դարուն իմացականութեան այդ հսկայն կարող եղաւ այժմու [illegible] գիտութիւնները սովրիլ՝ ոչ թէ վեր ի վերոյ՝ այլ խորին կերպով։ Ազգաց կեանքը յուզող խնդիր մը չկայ, չկայ գիտութիւն մը որուն վրայ Լիդրէ խօսած չ'ըլլայ իբր վարպետ, այնպէս որ երբ նա կը խօսի բժշկութեան վրայ, մարդ կը հաւատայ թէ առաջին բժիշկն է որ կը խօսի, նոյնպէս է քանակագիտութեան, բընական գիտութեանց և ընկերաբանութեան վրայ խօսած ատեն։

Այս ամեն գիտութիւնները խառն

ԹԵՐԹՕՆ ՄԱՍԻՍԻ

(5) ՊՏՈՅՏ ՄԸ

ՆԻԿՈՄԻԴԻՈՅ ԾՈՎԱԾՈՑԻՆ ՇՈՒՐՋԸ

Դ.

Արմաշ

(Շարունակութիւն)

Ահա, ինչպէս կ'երեւի, խիստ դժբաղդ է Արմաշու վանուց կացութիւնը․ չը մոռնամք յաւելուլ թէ զայս յառաջ բերող պատճառներէն մին ալ, կրնամք ըսել գըլխաւորն, ուխտաւորաց պակասութիւնն եղած է, որ Պօլսոյ հանրածանօթ անձուկ վիճակին հետեւութիւնն է, և որ բոլորովին աննշան համարուելու ստորին դարբեցուցած ըլլալ կ'երեւայ վանքին ամենակարեւոր հասոյթն։ Ուրիշ պատճառ մ'ալ վանքին բաժանումն է ի վիճակայնոց, որով փոխադարձ չահուորութեանց կամաւ վերջ տըրուած է․ վանքն իւր ինքնիշխանութիւնը ձեռք ձգելով զրկուած է վիճակայնոց նպաստներէն, վիճակայինք ալ իրենց զաւակաց կրթութեան գործոյն մէջ ոչ եւս կը վայելեն վանուց մասնաւոր հոգատարութիւններն։ Բայց եթէ իրաց այս ընդհանուր վիճակը չարունակելու ըլլայ, յայտնի է որ գոյացած պարտքըն օր աւուր կը բազմապատկի ու նորա վճարումն ալ առաւել եւս կը դժուարանայ, և վերջապէս կուգայ կը հասնի այնպիսի օր մը՝ որ վանքին անշարժ կալուածոց գինը հազիւ բաւէ նորա վճարման, և կամ թէ նոր զոհողութիւն մը պահանջուի ազգէն։

Դիտողութիւն ընողներ եղան թէ Արմաշու միաբանութիւնը չը սիրեր վանքին մէջ մնալ, և թէ նորա անդամները գրեթէ միշտ ցըրուած են խմբովին ի Պօլիս կամ յայլուր, քարոզչութեան կամ դաստուութեան պաշտօններով ըզբաղեալ․ վանքն այցելող ամեն անձինք դիւրութեամբ պիտի համաձայնին թէ ո՛րքան իրաւացի է այս դիտողութիւնը․ վանք մ'ուր վանականներ իրենց բացակայութեամբը կը փայլին, բնականաբար կը կորսնցնէ իւր վեհութիւնն, և սորա հետ այն կարգ մը խիստ փափուկ տպաւորութիւնները զորս իւր բնութեամբն ի հեռուստ կը ներշնչէ ժողովրդեան։ Նա պաշտօն ունի ի մօտոյ անվթար պահել և եթէ կարելի է աւելի եւս ամրապնդել զայնս նորա մտաց և սրտին մէջ, մանաւանդ եթէ այդ վանքն ուխտատեղի մ'է, ուր ժողովուրդը կը դիմէ ամեն տեսակ ակնկալութեամբք։ Տարակոյս չունիմք որ Արմաշու միաբան քարոզիչ կամ ուսուցիչ վարդապետները վանքէն դուրս նշանաւոր ծառայութիւններ կը մատուցանեն ազգին․ բայց եթէ նոքա իրենց գտնուած տեղերուն մէջ ստանձնած պաշտօններնին արժանաւորապէս կը կատարեն, և եթէ այդ բանն ապացոյց մ'է որ այդպիսեաց պակասութիւն կար ազգին մէջ, միաբանութիւնը կրկին պարտականութիւն մը պէտք էր զգալ չթողլու զանոնք մեկնիլ մինչեւ որ իրենց յաջորդներ ունենային վանքին մէջ․ նոքա ազգին ծառայելէ առաջ պարտականութիւն ունին իրենց ուխտին ծառայել, և չը հանդուրժել բնաւ որ վանքին փայլն ու փառքը նսեմանայ ո՛ր և է կերպիւ․ և ի՞նչպէս կարելի է յարատեւ ծառայութեանց մէջ գտնուիլ ազգին՝ առանց նախ և առաջ վանքին ծառայելու։ Արդ, պէտք էր որ գտնուէր այժմ վանքին մէջ գո՛նէ տասն չափ վարդապետներ, և նոյնչափ մ'ալ ժառանգաւորներ, որք իրենց կոչման յատուկ եղած մասնաւոր ուսումներն առնուին հոն, և ապագային մէջ ազգին սրամադրութեանը ներքեւ արժանաւոր կղերներ լինելու պատրաստուէին։ Ասոնք չը գտնուելէ զատ, ի՞նչ աւսանք մեք հոն․ երբ վանահայրը միայնակ չէր ըլլար յեկեղեցի, մէկ վարդապետով մը միայն ընկերացեալ կը լինէր․ կային երկու ուրիշ վարդապետներ ալ, որոց մին եօթանասնամեայ մահամերձ հիւանդ էր, և միւսն յօդացաւէ բռնուած յանկողին կը ծառայէր։ Ուսումնարանը գոցուելէն ի վեր, մինչեւ անցեալ տարւոյ վերջերը նախնական ուսմանց համար դպրոց մ'ալ չը գտնուելով, մէկ կողմանէ ժամասացութեանց համար եղծեցիկ տղայոց պակասութիւնը, միւս կողմանէ կիղրանէն գնացած սովորութիւններն հարկ անհրաժեշտ բերեր են բանալ այդպիսի դպրոց մը։

Բայց և այնպէս մեք համոզուած եմք որ Արմաշու վանուց այս թշուառ ու ողորմելի վիճակին ներքին կարգադրութեամբք դարմանումն անհնար լինելու համար առմենազօրաւոր պատճառներ և անհաղթելի արգելքներ կեցած ըլլալու են, գո՛նէ ներկային համար, քանի որ նորա վանահայրը, Գերխորէն եպիսկոպոս Աշըգեան, ուսեալ, խոհեմ և բանիբուն եկեղեցական, սոխուած է սրտակեղ դիտող մ'ըլլալ միայն այս կացութեան․ Խորէն եպիսկոպոս Արմաշու վանուց զաւակն է․ հոն սնած, հոն ուսած, հոն մեծցած, հոն յառաջացած, երբ այսօր նորա հիմնադրին սուրբ յիշատակին առջեւ վանքին հովուութեան պաշտօնն ստանձնած է, նա անշուշտ մեզնէ աւելի կը մրմռի նորա դժբաղդ վիճակին վրայ։ Նորին Սրբազնութիւնն հաճեցաւ յայտնել մեզ բարեսրտութեամբ թէ ինչ ինչ միտադրութիւններ ունի որք պիտի նպաստեն վանքին բարելաւութեան և ապագային մէջ ալ ազգին ճշմարիտ օգուտներուն համաձայն նորա բարգաւաճութեան․ եթէ երկրին ներկայ տագնապալից կացութիւնը նկատողութեան առնլով տակաւին կարեւոր գտնէ սպասել ժամանակ մ'ալ, մեք ապահով եմք թէ Նորին Սրբազնութիւնը պիտի յաջողի վերջապէս վանքին զարգացմանը նպաստող բարեկեցիկ վիճակ մը կերտել բաղդէն։

Ինչպէս յիշեցինք, Արմաշու վանուց մէջ կայ այժմ դպրոց մը, ուր 18 աշակերտք, որոց մի քանին թեթև թոշակ մը կը վճարեն և մնացեալք ձրի են, նախնական ուսումն կ'առնուն։ Հոս Գաղղիերէնի դասատուութեան պաշտօն կը վարէ Միսիէ Ցանժէ, մեր սիրելի և համակրելի Միսիէ Ցանժէն, զոր կը յիշեն անշուշտ մեր բոլոր ընկերներն 1869—70 ի Խասգիւղի Ներսիսեան և Շահնազարեան վարժարանաց աշակերտք․ յոյժ զարմանք պատճառեց մեզ յանակնկալս զինքը հոն տեսնելնիս, ուր տասն ամբողջ տարիներէ ի վեր կը կենայ եղեր։ Միսիէ Ցանժէ մեծ ծառայութիւն մատուցած է թէ՛ ընդհանուր կըրթով ազգին և թէ՛ ի մասնաւորի Արմաշու վանուց, և այս ալ դարձեալ շնորհիւ Ամեն. Սրբազան Պատրիարք Հօր եղած է․ զինքը ճանչցողները գիտեն թէ ո՛ր աստիճան քաջ հըմուտ է Գաղղիական լեզուին․ երբեք օր միասին ժամանակ անցուցինք մեծ խնդութեամբ, և երբ զինքը հոն գտնելէս զգացած կարեկցական զարմանացս առաջին տպաւորութիւնն անցաւ, յանչափս ուրախ եղայ տեսնելով թէ նա գոհ է իւր մենակեցութենէն, զոր մեղմած է բատ կարելւոյն նպաստակներու լեզուով մը, ինչպէս որ ժամանակ մ'ալ թռչուններն իւր բոլոր հրճուանքը կը պատճառէին Շահնազարեան վարժարանի պարտէզին ծայրը գտնուած իւր սենեկին վանդակապատ պատուհանին մէջ։

(Շարունակելի)

Գ. Պ. ԵՐԱՄԵԱՆ

ի խուռն լեցուած չէին Լիդրէի ընդարձակ ուղեղին մէջ, այլ ամէնը շարուած իրենց բնական կարգով։ Մահկանացուի մը համիլ կարելի եղած այս ամենաբարձր աստիճանին հասնելու համար՝ Լիդրէ մեղ ամենուս անհաւատալի կերպով աշխատած է ապարէզ մտած օրէն մինչև վերջին վայրկեանը։ Թողունք որ Լիդրէ ինք պատմէ թէ ինչպէս բաժնած էր իր ժամանակն՝ ամենամեծ օգուտը քաղելու համար անտի ։ կարծեմք թէ անօգուտ պիտի չըլլայ այս՝ մեր ներկայ սերընդեան, որ ամեն բանէ շուտ կը ձանձրանայ և չգիտեր թէ ինչպէս անցունէ կամ մեռցունէ իր ժամանակը. մեր սերունդը (մեծաւ մասամբ) ամեն բանէ աւելի թշնամի է յարատեւ աշխատութեան . սակայն ամեն տեւական բարիք ալ միայն յարատեւ աշխատութեամբ կ'առացուին, որչափ ալ օժտեալ ըլլայ մարդ բնութենէն ։

“Օրուան քսան և չորս ժամերն այնպէս բաժնած էի, կ'ըսէ, որ կարելի եղածին չափ քիչ վատնըւէր կենաց անխուսափելի պահանջներուն ։ Ուստի սկիզբէն այնպէս ըրի որ ամեն աւելորդ զոհելով գիւղի և քաղաքի տուներ ունենամ։ Գիւղական տունս կը գտնուէր ի Մէնիլ–լը–Ռուա փոքրիկ պարտէզով մը, որ սակայն արգասաբեր էր պտուղներով և բանջարներով ։ Անդրբեթէ միայնութեան մէջ (վասն զի մեր գիւղը ճամբու վրայ չէր) իմ ժամերուս տէրն էի ։ Առաւօտեան ժամը ութին (կէս օրէն չորս ժամ առաջ) կը զարթնուի, շատ ուշ է պիտի ըսեն ընթերցողք այնքան փութաջան մարդու մը համար, բայց ամբողջ պատմութիւնը լսելէն յետոյ թող դատեն ։ Ննջարանս չոկած ատեն, որ միանգամայն աշխատութեան սենեակս էր, վար կ'իջնէի հետս գործ մ'առնելով և այս կերպով պատրաստեցի բառարանիս յառաջաբանն ուրիշ գործերէ զատ։ Ցակէսոյ ինձ ուսուցեր էր չարհամարհել փոքրիկ վայրկեաններն որք անգործածելի կը թուին»։ (Ցակէսոյի կինը շատ ճիշդ չըլլալով՝ ճաշը պատրաստ է ըսելուն և կերակուրը սեղանին վրայ դրուելուն մէջ բաւական ատեն կ'անցնէր. Ցակէսոյ այդ վայրկեաններուն մէջ աշխատելով գիրք մը շարադրելու կարող եղաւ ։) «Ժամը իննին կ'ելնէի սենեակս և եկած փորձերը կը սրբագրէի մինչեւ նախաճաշի ժամը ։ Ժամը մէկին (կէս օրէն մի ժամ յետոյ) նորէն դրասեղանիս գլուխը կ'անցնէի և մինչեւ երեքը կ'աշխատէի ԺՈՒՐՆԱԼ ՏԷ ՍԱՎԱՆ (Journal des Savants) համար, որուն աշխատակից ընտրուած էի 1855 էն ի վեր, և միշտ կանոնաւորապէս կը վճարէի իմ բաժինս ։ Երեքէն մինչեւ վեց ձեռք կ'առնուի բառարանս ։ Ժամը վեցին կ'իջնէի ճաշելու որ միշտ պատրաստ կ'ըլլար, վասն զի կինս տիկին Ցակէսոյի պէս չէր ըներ, ճիշդ էր, (ի՜նչ երջանկութիւն) իբր ժամ մը բաւ էր ճաշիս ։

«Առողջապահութիւնը խրատ կը տայ ճաշէն անմիջապէս յետոյ մըտաւոր զբաղման չ'սկսիլ ։ Ես միշտ հակառակ գործեցի այդ խրատին և փորձառութեամբ տեսայ որ բընաւ չէի վնասուեր այդ կանոնազանցութենէն ։ Ընդ հակառակն, կենաց պէտքերէն խլուած ամեն վայրկեան շահ մ'էր ինձ համար ։ Ժամը եօթին վերստին դրասենեակս ելնելով նորէն ձեռք կ'առնուի բառարանս և ալ չէի թողուր զայն մինչեւ կէս գիշեր, յորում անեցիք կ'երթային պառկելու . ես մինչեւ առաւօտեան ժամը երեքը (կէս գիշերէն երեք ժամ յետոյ) կը շարունակէի գործս ։

«Ընդհանրապէս առօրեայ զբաղումս աւարտած կ'ըլլար այդ պահուն, բայց եթէ աւարտած չէր՝ կ'երկարէի հսկումս և շատ անգամներ պատահած է որ ես ճրագը մարած եմ և գործս շարունակած եմ արշալուսով ։ Սակայն բացառութիւնը օրէնք չ'ընենք ։ Աւելի շատ անգամներ ժամը երեքին կը ձգէի գրիչ ու թուղթ և ամեն բան կարգին կը դնէի ոչ թէ վաղուան, վասն զի վաղն արդէն սկսած էր, այլ հետեւեալ աշխատութեան համար ։ Անկողինս դրասենեկիս քովն էր և ընդհուպ պառկած կ'ըլլայի ։ Սովորութիւնն և կանոնաւորութիւնը մարած էին ամեն դըժուարութիւն, կը ննջէի անգործ մարդու մը պէս, այս կերպով էր որ ես ժամը ութին կը զարթնուի ու ծոյլերու ժամն էր ։

«Այս գիշերային հսկումներն առանց հաճոյքի չէին։ Սոխակ մը իւր բոյնը դրեր էր պարտէզիս մէջ և գիշերուան ու գիւղին լռութիւնը կը լեցնէր իւր յստակ և հնչուն ձայնով ։ Ո՛վ դու Վիրգիլ, հեղինակդ մշակականաց, ինչպէս կրցար սուգի երգ կոչել այս այնքան փառաւոր ձայները ։ Քաղաքը ժամանակս նուազ կանոնաւոր էր ։ Ցերեկին եկող գացողներ և չնախատեսուած ընդմիջումներ տեղի կ'ունենային ։ Սակայն երեկոյին ես բոլորովին իմ տէրս կը լինէի . գիշերս իմս էր և կը գործածէի զայն ճիշտ որպէս ի Մէնիլ–Լը Ռուա, ձմեռուան գիշերներ յորս կը պակսէին թէ՛ իմ սոխակս, թէ՛ գաշտին տեսքը և թէ ընդարձակ հորիզոնը, բայց նոյն խսկ Բարիզի մէջ ունէին իրենց լռութիւնը՝ երբ դէպի ժամը երկուքին կամ երեքին ամենայն ոք կամ ինչ կը լռէր, և որք երարու եռեւէ կ'անցնէին աշխատութեան ամփոփման մէջ ։»

Լիդրէի այս կենցաղը լի է խըրատներով։ Երանի՜ թէ գիտնայինք օգտակար ընել զանոնք ։ Քսան և չորս ժամերէն միայն եօթը կը նուիրէր իւր կենաց, հինգը քնոյ համար և երկուքը կերակուրի, իսկ մընացած տասն և եօթն ժամը կ'աշխատէր Լիդրէ որ ամենէն հզօր իմացականութիւնն էր . որչա՜փ աշխատելու ենք մենք որ դրեթէ ոչինչ ենք Լիդրէի քով ։

Քանի մը խօսք ալ ըսենք նորա գրական երկոց վրայ ։

Լիդրէի հրաշակերտն է իւր «Ֆըրանսերէն լեզուի բառարանն», որ ոչ միայն գրական և գիտական յիշատակարան մ'է, այլ և բարոյական գիւցազնութեան օրինակ մը ։

Լիդրէ իւր բոլոր կեանքը նուիրեց այդ հոյակապ շէնքին կառուցման, օգնական ունենալով իւր դուստրը և Պ. Պ. Պօժան, Սոմէր և Անտրէ հարիւրապետը ։ Բառարանին տպագրութիւնն սկսաւ 1859 սեպտեմբեր 27ին, և վերջացաւ 1872 նոյեմբեր 14ին, այսինքն իբր 13 տարի յետոյ ։

Բառարանը կը բովանդակէ 415,636 Թերթերէ, և եթէ միայն մէկ սիւնակի մէջ տպուէր, երկայնութիւնը պիտի ըլլար 37,525 մեթր, առանց հաշուելու յաւելուածը զոր Լիդրէ յետոյ հրատարակեց ։

Թերեւս ընթերցողք հարցնեն թէ ի՛նչպէս տպագրել տուաւ այդ հսկայական գործը . պատասխան— Լիդրէ Ֆրանսայի և ի Բարիզ ծընած էր . առով հարթուած էին ամեն դժուարութիւնք, և մեծամունն Լիդրէ ստիպուած չէր իւր բառարանի Թերթերուն ցրուիչ ըլլալ միանգամայն, որպէս է Պ. Նորայր մեր մէջ . այս է մեր և Ֆրանսացւոց միջև տարբերութիւնը ։

Բառարանը Լիդրէի գործերէն մին է . ինք թարգմանած է նաև «Հիպոկրատի գործերը» 10 հատոր, Ցանպէի «Դժոխքը» և Շիթրասսի «Վարք Յիսուսին», գրած է “Ֆըրանսերէն լեզուի պատմութիւնը» բժշկութեան վրայ շատ մը գործեր, այլ և այլ գիտական և իմաստասիրական յօդուածներ հանդէսներու մէջ . Պ. Շ. Ռօպէնի հետ վերստին տպագրել տուաւ «բժշկութեան, վիրաբուժութեան և դեղագործութեան բառարանը» բոլորովին սրբագրեալ և Պ. Վիրուպոֆի հետ հիմնեց «Դրական փիլիսոփայութիւն» անուն հանդէսն, որուն մէջ բազմաթիւ յօդուածներ հրատարակեց ։

Լիդրէ աշակերտ էր Օկիւստ Քոնդի, որ դրական փիլիսոփայութեան հիմը դրաւ, և իւր աշակերտը գործածեց բոլոր իւր կեանքն այդ փիլիսոփայութիւնը տարածելու և բացատրելու ։

Դրական փիլիսոփայութիւնն այն ծանօթութիւնները միայն կ'ընդունի իբր ճշմարիտ, որք փորձով կ'ապացուցուին կամ փորձով ապացուցուած ճշմարտութիւններէ իմաստասիրութիւնը բնականապէս կը հետեւցնէ . հետեւաբար Լիդրէ չէր ընդունէր բնազանցական մեծ խընդիրներն՝ առանց զանոնք ժխտելու, չ'էր ընդուներ, վասն զի կ'ըսէր, մարդկային միտքը երբեք կարող պիտի չըլլայ լուծելու զանոնք, և այս մասին ամեն ջանք ժամավաճառութիւն կը համարէր ։ Չէր ժխտեր ալ զանոնք, վասն զի իւր փիլիսոփայութեան գործածած փաստերը չունէր զանոնք ջրելու ։ Արդէն 1839ին անդամ ընտրուեցաւ “Արձանագրութեանց Ակադեմիային, և 1871ին՝ հակառակ Տիւբանլու եպիսկոպոսին ըրած ամեն ջանից՝ անդամ ընտրուեցաւ Ֆրանսական Ակադեմիային ։ Նոյն տարին երեսփոխան ընտրուեցաւ Ազգային ժողովին և վերջապէս 1875ին Ծերակուտի ցկեանս անդամ անուանեցաւ ։

Լիդրէ ոչ միայն մեծ գիտուն, մեծ իմաստասէր և համայնագէտ եղաւ բառին ամբողջ նշանակութեամբն, այլ և ամենակատարեալ օրինակ առանձնական կենաց առաքինութեանց, և ամեն զինքը ճանչցողներ զարմացած և յարգած են իւր նկարագիրը ։

ՍԱՀԱԿ

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ
Ի ՓՈՔՐ ԱՍԻՈՅ

Մխիթարեան Սրբոց Գոլէճ . — Առեւտրական Ատեան .

Սեբաստիա 10 յուլիս .

Ինչպէս քաջածանօթ է, Մխիթարեան Գոլէճ հիմնած են ի Քար–Բերդ Սըրբոց Գոլէճ անուամբ, և դպրոցին ուսման տպագրեալ յայտագիրն ցրուած են ի շրջակայ գաւառս . և արդարև չնորհիւ այդ ուսուցիչ յայտագրին՝ ար-

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ 28 ՅՈՒԼԻՍ—5 ՕԳՈՍՏՈՍ 1881

ՆԵՐՔԻՆ ԲԵՐՔ

ԹԻՖԹԻԿ. — Այս շաբթու մէջ ևս գործողութիւնք անկարեւոր եղան . վաճառմունք կը հասնի 100 հակի, 22 ղրուշ էնկիւրիւ, 20 1/4 ղրուշ Գարահիսար ։ Թէև ուզող չկայ, վաճառատեարք կը պնդեն գնոց վրայ, այն կարծեօք թէ կացութիւնն ի մօտոյ պիտի բարուոքի։ Ամբողջն է 9,100 հակ ։ Լիվրփուլէն ծանուցուած վերջին վաճառումներն են 20 1/2 փէնս լիպրային, հաստատուն վիճակի մէջ ։

ԲՈՒՐԴ. —Շաբթու վաճառումներն են 4,000 օխա էնկիւրիւ 6 ղրուշէն ։ Տեղւոյս Ամբողջն է 20,000 օխա Անատօլու, յորմէ 10,000 օխան Շէհիրէն է, և որուն համար թէև գնողներ կան 6 1/2 ղրուշէն, բայց վաճառատեարք կը մերժեն այս գինը ։

ԳԻՏՈՐ, (...) ։ — Գործ չեղաւ ։ Գիներն են, կապոյտ Մուսուլ 7 ղրուշ, սպիտակ՝ 5 1/2 ղրուշ ։ Թէ և նոր հնձոց արդիւնքն անծանօթ է դեռ, կը հաշուուի թէ Մուսուլի և շրջակայից արդիւնքն անցեալ տարուընէն 100 ին 40 պակաս պիտի լինի ։ Զմիւռնիոյ արտադրութիւնը լաւ է բաղդատմամբ անցեալ տարուան ։ Ամբողջապէս առնլով, այս տարւոյ հունձքն անցեալ տարուանէն պակաս պէտք է նկատել ։

ԽՆՁՈՐ ՄՈՐԹ. — Շաբթուս մէջ, 1,500 օխա կշռող 200 հատ ստորին մորթ վաճառեցաւ 6 1/2 ղրուշէն Նէտի–Գուլէի խաղախորդաններուն (Տապաղխանէներուն) ։ Գնողներ կը գտնուին 8—8 1/2 ղրուշէն լաւ տեսակաց համար, բայց ստոնցմէ չկայ ։

ԱՓԻՈՆ — Շաբթուս գործողութիւններն են 35 կողով, որոցմէ 20ը Մալաթիա 168 1/2—170 ղրուշէն, և մնացածը Կէյվէ, 158—160 ղրուշէն, և Պալըքէսէր, 172 ղրուշէն ։ Ամբողջն է 298 կողով ։ Բիւացան անշարժ է ։ Շահագէտք կ'ուզեն մեղմ ։

ԴԱՐՁԻ ԽԵԺ, (...) —Շաբթուս մէջ 1,900 օխա վաճառեցաւ, յորմէ 1,500ը լաւ Կեսարիա 27—27 1/2 ղրուշէն, մնացածը Նիյտէ բնական 25 1/2—26 1/2 ղրուշէն ։ Միւս տեսակք են . Սոտրին, 7 1/2—8 . Դեղին, 1/2—14 . բնական, 22 1/2—28, ըստ տեսակին . առաջին կարգի հատիկ 30 ղրուշ, և էքսթրա 32 1/2։ Բիւացան հաստատ է ։

ԴԵՂՁՐԻ. — Շատ կ'ուզուի, բայց քիչ կայ ։ Շաբթուս վաճառումներն են 5,000 օխա, յորմէ 2,000ը Կեսարիա, ստորին, 6 1/4 ղրուշէն, և 3,000 օխա Զորում, 5 3/4 ղրուշէն ։ Առաջին կարգի Կեսարիա շատ կ'ուզուի, բայց քիչ կը գտնուի ։ Ամբողջն է 14,000 օխա ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԲԵՐՔ

ՇԱՔԱՐ . — Եկաւ 1,960 պարկ Թրիէստէ։ Վաճառեցաւ 1,800 պարկ ։ Ամբողջ, 3,200 պարկ։ Բիւացան տկար վիճակի մէջ է միշտ

ԽԱՀՈՒԷ . — Եկաւ 1,800 պարկ Լոնտրա և Լիվրփուլ։ Վաճառեցաւ 1,100 պարկ։ Ամբողջ, 6 200 պարկ ։ Բիւացան անշարժ է ։

ԲՐԻՆՁ . —Եկաւ 750 պարկ Իտալական, և 1,000 պարկ Հնդիկ ։ Վաճառեցաւ, 600 պարկ Իտալական, և 900 պարկ Հնդիկ։ Ամբողջ, 750 պարկ Իտալական և 2,500 պարկ Հնդիկ ։ Իտալական բրինձը հաստատ վիճակի մէջ է, և շատ կ'ուզուի . բայց Հնդկականն ուզող շատ չկայ։

ՍՓԱՐՄԱՉԷԹ . — Եկաւ, 3,000 սնտուկ ։ Վաճառեցաւ, 1,500 սնտուկ ։ Ամբողջ, 5,500 սնտուկ ։ Բիւացան անշարժ է ։

ՓԷԹՐՈԼ . — Եկաւ 12,500 սնտուկ ։ Շաբթուս մէջ վաճառուեցաւ 4,000 սնտուկ։ Ամբողջ, 20,000 սնտուկ։ Լաւ վիճակի մէջ է։

Ընթացիկ գիներ

Շաքար Հոլ. տկառ. կենդ.		—	Լ. 103	
» » պարկով »		—		
» Թրիէստ » »		212—218		
» Գլուխ 2—3 քիլօկր. (7 0/0 զեղչ)				
	50 քիլօկ.	255	Լ. 100	
Խահվէ Պրազիլ, ընտ. հօխ.		9 1/2		
» » լաւ »		—		
» » սովորկն »		7		
Սրմնչէթ Պէլճիոյ քիլ.		6 1/8—6 1/4		
» Ֆրանսայի սնտ.		95		
Լեղակ (չիվիտ) Պէնկ. հօխ.		100—130		
Որդան կարմիր (գըրմըզ), սև »		44—49		
» » գորշ »		43—46		
Պղպեղ սև հօխ.		8 3/4	Լ. 104	
Կինամոն »		8 1/2—9	» 100	
Խունկ կենդ.		250—270	մէճ.	20 ղրշ
Մեխակ (գրնֆիլ) հօխ.		21—23	Լ. 100	
Բրինձ Հնդկ. պարկ		136—148		
» Ճէնովա		37—42 1/2	Ֆր.	
Թէյ սև սովոր. հօխա		17—18	Լ. 100	
» ընտիր »		35—45		
Բէթրոլ (կազ) Ամերիկա սնտ.		47 1/2		
Օղայ (Նիշաթա) Անգղ. սնտ.		200	մէճ.	20 ղրշ

ՄԵՏԱՂՔ

Շաբթուս մէջ զաւառաց համար բաւական երկաթ գնուեցաւ, բայց տեղական պիտոյից համար առջի շաբաթներէն աւելի նուազ ։ Լաւ Ամբողջներ չկենալով, վաճառմունք փոքր գործողութիւններէ բաղկացան ։ Ուրիշ մետաղք տկար վիճակի մէջ են ։

Օրուան գիներ

Երկաթ Անգլ. ձող կենդ.	46	Լ. 100	
» » ծրար »	47	»	
» Շուէտ ձող »	74	»	
» » ծրար »	83	»	
» տախտակ Նօ. 1–4 »	62	»	
» » » 5–9 »	73	»	
» » » 11–14 »	83	»	
» չրջնկ. (մատ 1–3) »	62—68	»	
» թել 3—16 1/2 »	64	»	

Քարփիցա Փարիզի 15/48 տկռ.	62—70	»
Պողպատ (...) ըստ տես. սնտ.	132—138	»
Անագ (...) կենդ.	680	»
Թիթեղ (...) 2 սնտուկ	180—185	»
Կապար, ըստ տես. կենդ.	128, 140, 182	»
Պղինձ տախտակ հօխ.	11 3/4 - 12	»
Զինկօ թերթ 100 հօխան 75 Ֆր.		»

Սոյն գիները կանխիկ առուտուրի համար են.

ՍՊԻՐԹՈՅ

Գնոց անկման հակառակ, գործ քիչ կը լինի։ Տեղացի շահադէտք գնեցին իբր 50 տակառ Ամերիկեան վերջին գնոց վրայ թեթև յաւելմամբ մը ։ Ուրիշ տեսակներ միայն քիչ քիչ վաճառեցան, և ամբողջը 25 տակառէ աւելի չեղաւ, ի պէտս օղի շինողներուն ըստ առջի գնոց։ Ամբողջն է 75 տակառ ամեն տեսակէ ։

Ռուս Ա. տես.		18	հօխ.	Լ. 100
» Բ. »		19	»	»
Թրիէստ		—	»	»
Պէրլին		18	»	»
Ամերիկ.	5/6	18 3/4	»	»

ՌՕՄ

Վաճառեցաւ 60 տակառ։ Ամբողջն 1,050 տակառի իջաւ ։

Թրիէստ	17	կալ.	Լ. 100
Ամերիկ.	—	»	»
Անգլ.	9	»	»

ՀԱՆՔԱԾՈՒԽ

Բիւացան անցեալ շաբթուընէն ալ աւելի տըկար եղաւ, փոխանակ բարուոքելու ։ Էրէյլիի հանքաց մրցումն, որոցմէ շատ հանքածուխ եկաւ մեր հրապարակն, անհաւանական կ'ընէ Անգլիական հանքածխոյ վրայ գործոց բացումը մինչև ցուրտը յառաջիկայ ձմերան ։ Շաբթուս վաճառումներն են 650 թոնոյ մանրամասնաբար։ Ամբողջն աւելցաւ, և այժմ 22,000 թոնոյի կը հասնի ամեն տեսակէ ։

Օրուան գիներ

Մաքսատուրքը գնողին վրայ				Թոնոյ
Նիւքասլ Նաւուն մէջ	22 շ.	6	բ.	»
» մթերնոցի »	25 շ.	6	բ.	»
Քարտիֆ Նաւուն »	23 շ.	0	բ.	»
» մթերնոցի »	26 շ.	6	բ.	»
Համպիուլ Նաւուն »	—			»
Լիվըրբուլ » »	18 շ.	0	բ.	»

ՄԱՆԻՖԱԹՈՒՐԱ

Այս շաբթու ևս հրապարակն հանդարտ էր ։ Եթէ տեսակներու պակասութիւն չլինէր թերևս քիչ մ'աւելի գործ կը լինէր, վասն զի Րումէլիի գաւառներէն ապրանք կ'ուզուի շարունակ, սակայն վաճառականք չեն կրնար գոհացնել յաճախորդները՝ պատրաստ տեսակ չունենալնուն պատճառաւ ։ Պայրամի տօնին առթիւ Փէսի և Չուխայի վրայ բաւական գործ եղաւ, Փէսերու ստորին տեսակաց գներն 5 0/0 բարձրացան։

Օրուան գիներ (Լ. 110էն)

ՄԱՀՈՒՏԻ . — Տանցու մաքուր խմորներ 6 3/8էն 6 3/4 ։

Առաջին խմոր 420 թիւերն 5 1/2էն 5 3/4

Երկրորդական խմորներ 5 1/4էն 5 1/2 ։

ԼՈՆԿ ԼՕԹ (...) . — Մաքուր խմոր ապրանքներ 5 3/4 էն 6,

Երկրորդական խմորներ 5 3/8էն 5 5/8 ։

ԳԱՍՄԱՑ.— Գործերը լաւ վիճակի մէջ են ։ Նոր տեսակ աման քրէթօններ շատ կը փընտըռուին . խիստ քիչ ապրանք կուգայ այս միջոցիս . եկածները լաւ գներով ծախուեցան, և մօտերս գալիքներուն համար յաջող պայմաններով գնողներ կան . գիները հաստատուն են և քանի մը տեսակներու վրայ 5 0/0 բարձրութիւն կայ ։

ՄԱՆԱԾ

Հրապարակնիս առջի աշխուժութիւնը չունի, բայց տեսակի նուազութիւն կայ, և գիներն ալ հաստատ են ։

Օրուան գիներ (Լ. 100էն)

Մանած	Վաթէր	8/14	Ա.	Բքէթը	42	ղրշ
»	»	20/24	Ա.	»	51	»
»	Էքսթրա	8/14	Ա.	»	52	»
»	»	»	Բ.	»	47	»
»	»	16/24	Ա.	»	60	»
»	»	»	Բ.	»	54	»
»	Կապոյտ	20/24	Ա.	»	71	»
»	Կարմիր	»	Ա.	»	114	»
»	»	»	Բ.	»	100	»
»	»	4/14	Ա.	»	95	»
»	»	»	Բ.	»	85	»

ԱՐՄՏԻՔ

Շաբթուս եկած ապրանքը 15–18 հազար գըրիւը չանցնիր. Ամբողջնիս ալ շատ քիչ է, գիներն անցեալ շաբթուան վրայ գրիւին 2 ղրուշի չափ ևս վրայ դրած են . նոյնպէս թէ՛ բնիկ և թէ Օտէսայի ալիւրներուն գիներն ալ բարձրացան ։ Ջաղացքները 8—10 հազար պարկ ալիւր կը գըտնուի. Օտէսայի ալիւրի Ամբողջն աննշանակ է. Մարսիլիա չկայ ։

ԱԼԻՒՐ

Օտէսա,	Ա. տես.	60 օխ.	145—155	Լ. 100	
»	Բ. »	»	138—145	»	
»	Գ. »	»	128—136	»	
»	Դ. »	»	65—80	»	
Իպրայիլ, ըստ տես.		»	116—118	»	
Կալաց 00 1/2		»	—	»	չկայ
Մարսիլիա Ա. տես.		»	98—100	»	»
Բնիկ (Վառնա)		»	110—112	»	
Կիրքա		»	—	»	չկայ

դէն բաւական թուով աշակերտներ կարող եղած են գրուել, և յայտ՝ կըրնայ արդարանալ նաև Աւետարերի հըրատարակութիւնն (դպրոցին համբաւոյն նկատմամբ)։ Մենք ալ կը լսեմք թէ բաւական մեծ արդիւնքներ կ'արտադրէ դպրոցն, մանաւանդ որ կարծեմ, նոյն իսկ Գազանճեան էֆ. ղըրուատած էր այդ դպրոցն։ Սակայն եթէ ցաւալի կէտ մը կայ, այն ալ այս է որ Օրէնսգիտութիւն, Բժշկութիւն և այլն ուսումներն՝ որք, ըստ յայտագըրին տրամադրութեան պիտի դասախօսուէին, երբ աշակերտք այդ ուսմանց համար պահանջեալ կարողութիւնն ունենային, այժմ կը լսեմք, նոյն իսկ Պատ. Միսիոնարներէն թէ տակաւին այդ ուսումները մուտ գտած չեն ի դպրոցն, մինչդեռ մի քանի կարգեր արդէն աւարտած են իրենց ուսման ընթացքն, և այդ խոստացեալ ուսումներէն զուրկ մեկնած են ի դպրոցէ։ Մենք այս կէտն չենք կրնար Միսիոնարաց հռչակեալ արդարասիրութեան հետ համաձայնեցնել, և փափաքելի է որ դպրոցին տնօրէնութիւնն հաճի բացատրութիւն տալ, թէ ո՞ր օրինօք ներելի է առանց խղճի այսպէս զանց ընել մի խոստում, այն ալ հրապարակային, և ի՞նչպէս կարելի է իրաց այս վիճակին մէջ հանդարտ խղճիւ մերժել աշակերտաց թուղթներն։

Այս առթիւ պարտ անձին կը համարիմք ազգասիրաց ուշադրութիւնը խնդրել երկու կարեւոր խնդրոց նկատմամբ եւս որք ջուրին կարգ մը ազգօգուտ խնդրոց պէս բարձի թողի եղած են ի շնորհս մեր աննախանձելի քաղաքականութեան։

Ա. Աւելորդ է ըսել թէ մենք կըրօնական ազգ մ'եմք տակաւին, և նոյն իսկ ազգային տեսակէտով չեմք կարող անտարբեր հանդիսատես մնալ այն երևոյթներուն որ յերևան կուգան մեր Կրօնական–Ազգային վիճակին մէջ. հետեւաբար և չեմք կարող մեր էական պարտականութեան մասն չհամարել աչալուրջ հսկողութիւն մը այս մասին, և հարկաւոր զգուշութիւնքն՝ զորս այդ վիճակը կը պահանջէ։ Արդ, Տէր, անհընարին ցաւ մը կ'զգամք, երբ կըտեսնեմք որ Լուսաւորչական ազգայինք, առ ի չգոյէ մի կրօնական, բարոյական և ընտանեկան հանդիսի, Բողոքականաց Աւետարերը կ'ընթեռնուն, և ի հարկէ նոցա գաղափարներով, սկզբունքներով կը տոգորուին, և բնականաբար կըսկըսին տակաւ ստանալ ազգային եկեղեցիէն, և ի վերջոյ հեռանալ անտի։ Չեմք գիտեր թէ այս կէտն արդեօք ուշադրութեան նիւթ եղա՞ւ կրօնական խորհրդարանի և ատեանի կողմէն։ Միթէ պատիւ կը բերէ՞ մեզ այս։ Երբ ըսեմ թէ բնաւ կրօնական հանդէս ունեցած չեմք, մինչդեռ մենք կրօնական ազգ մ'ըլլալով հանդերձ, անդին չեմք գիտեր թէ քանի՛ հարիւրներով կղերներ ունիմք՝ որք իրենց կրօնից ոչ հաւատալիքը գիտեն և ոչ պարտիքն, երբէք չեմք սխալիր։ Գիտեմք որ Ցոյսն հրապարակուեցաւ, բայց անյուսութիւն եղաւ. Լոյսն հրապարակուեցաւ, և այն ալ այսօր ի խաւար դարձաւ, զի թող կրօն, բարոյական խնդիրներ, խենէշ զաւեշտներէ գլուխ առած չունի խեղճն՝ որ այսպիսի կարեւոր խնդրոց տալով իւր ուշն, կրօնական ու բարոյական ճշմարտութեանց լոյսն սփռէ մեր կղերին և ժողովրդին մէջ, լուրջ և ժողովրդական լեզուաւ։

Բ. Նոյն է մեր ցաւն՝ նաև երբ կը տեսնեմք որ Հայ–Լուսաւորչականն ի զուր և ընդ վայր չարչարելով իւր ուղեղն գրաբարի առասպարին վրայ, և չկրնալով մի բան հասկնալ իւր Աւետարանէն, կ'երթայ Բողոքականին Աւետարան կ'առնու և կ'ընթեռնու։ Թող գրաբարեանք և ընդ նոսին բազմահըմուտն Գարագաշեան ինչ որ կ'ուզեն, ըսեն, ժողովուրդն իւր ընթացքով գործնական հերքում կուտայ այն երեւակայական դիւրահասկանալութեան որով դոքա կը պանծացնեն Աւետարանի գրաբարն։ Հաւատացէք որ դըժուարին պիտի լինի քաղաքիս մէջ գըտնել 100 տուն, ուր Բողոքականաց Աւետարան չգտնուի։ Արժան չէ՞ հարցընել հիմայ մեր անշարժ, անզգայ կղերին, որ զինք լօրոխտանօք ուսուցանող եկեղեցի կ'անուանէ, թէ ի՞նչ է այս վիճակն և թէ ի՞նչ է իրենց պաշտօնն, զոր կարծեմ ոչ ոք իրենցմէ ուզած է հասկանալ (նուազ բացատրութեամբ)։

Տէր, մենք իրաց վիճակին վրայ չըկրնալով անտարբեր աչօք նայիլ, մեր այս խոնարհ դիտողութիւնքն կը ներկայացնեմք առ որս անկ է, և կը խնդրեմք որ ի մէջ այլոց ազգիս սիրելի Պատրիարքն, որուն յանձն է այս ժողովուրդին ապագայն, հաճի այս կէտերուն վրայ ուշադիր ակնարկ մը ձըգել. զի մինչ արտաքուստ բարեկարգութիւն կը պահանջեմք և ի ներքուստ անբարեկարգութիւնն յառաջ կ'երթայ, ընդունայն են մեր ջանքերն ալ, մեր յոյսերն ալ։

ԳՐԻԳՈՐ Վ. ՂԱԶԱՐԵԱՆ

ՎԻՄԱԳՐԱՏՈՒՆ
ԳՐԱՎԱՃԱՌ ԵՒ ՏՊԱԳՐԻՉ
Վ. Ց. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻ

Վ. Ց. Մարգարեան պատիւ ունի ծանուցանել յարգոյ հասարակութեան թէ՝ իւր վիմագրատան մէջ կը պատրաստուին ամեն դիրքով կենդանագրեր լուսանկարի մաքրութեամբ։ Իբր օրինակ, գըրատանը մէջ ի տես կախուած է սոյն վիմագրատունէն ելած Ս. Պատրիարք հօր կենդանագիրն, որ վիմագրական արուեստին գլուխ գործոցն է՝ ըստ վկայութեան բազում արուեստագիտաց, և որ Գերմանիայէն եկածն իսկ գերազանցած է։

Խնամօք և չափաւոր գիներով կը պատրաստուին նաև զանազան պատկերներ, պարտամուրհակներ, հաշուեցուցակներ, փոխանակագրեր, այցետոմսեր՝ ամեն լեզուէ, հասցէներ, հարսանեաց և այլ նամակներ և այլն։

Լրագիրս ամեն օր կը հրատարակուի՝ բաց 'ի կիրակի և տօն օրերէ։

Բաժանորդագրութեան տեղն է Կ. Պոլիս, Պաղճէ-Գարու Ճէլալ պէյ խան թիւ 31 Մասիսի խմբագրատունը։ Իսկ գաւառաց մէջ հետեւեալ հոգաբարձուաց գրասենեակները.

ԿԱՐԻՆ. Յօհաննէս էֆ. Տ. Մելքիսեդեկեան
ԵՐԶՆԿԱ Յ. Շաւարշ էֆ
ՍԵԲԱՍՏԻԱ. Երանոս էֆ. Սթամպոլեան
ՍԱՄՍՈՒՆ. Եդուարդ էֆ. Մուրատեան.
ԿԻՐԱՍՈՒՆ. Գ. էֆ. Խ. Մազմանեան
ՌՈՍՏՈՎ, Արժ. Տ. Արիստակէս աւագ քահանայ Ֆէսլեան.
ԶՄԻՒՌՆԻԱ. Աբրահամ էֆ. Պէրգամալեան։
ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ. Խոսրով էֆ. Քսկիճեան.
ՏՐԱՊԻԶՈՆ. Ս. Էթմէքճեան էֆ.
ԵԻԴՈԿԻԱ. Գէորգ էֆ. Նազարեան.
ԽԱՐԲԵՐԴ և ՏԷՐՍԻՄ. Կիրակոս էֆ. Ն. Ղազանճեան.
ՄՈՒՇ. Արմենակ էֆ. Խանազաեանց.
ՎԱՆ. Պետրոս » Գաբամաճեան.
ԲԵՐԻԱ. Սեդրակ » Խաբաճեան.
ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ. Թովմաս էֆ. Թաշճեան.
ԵԴԵՍԻԱ. Գէորգ էֆ. Կ. Ոսկերչեան
ՖՕՔՇԱՆ. Ֆէրհատ » Ս. Ֆէրհատեան.
ՏՓԽԻՍ. Պ. Նիկողայոս Տ. Ղեւոնդեան.
ԿԱԼԿԱԹԱ. Պետրոս էֆ. Հէքիմեան։

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՑ
Կ. ՊՈԼԻՍ ՃԷԼԱԼ ՊԷՅ ԽԱՆ

"Կատարելութիւն".

ՄԻՍԻՍ Ս. Ա. ԱԼԼԷՆԻՆ
Աշխարհածանօթ Մազ Նորոգողը
(MRS. S. A. ALLEN'S WORLD'S HAIR RESTORER.)

Երբէք չվրիպիր նորոգելու Ալեոր Մազը իր երիտասարդական գոյնին, ընծայելով անոր նոր կեանք, աճում, և փայլուն գեղեցկութիւն։ Իր արդիւնքը ստոյգ և կատարեալ է, շուտով վաներով ալեորութիւնը։ Ներկ մը չէ։

Մ'իշտ կը հաստատէ ինքնին իբր մազին բնական զօրացուցիչը։

Հարավաստը միայն Կարմրագոյն փաթոյթներու մէջն է։

Գլխաւոր Մթերանոցը (Մաղազան) է,—
114 AND 116 SOUTHAMPTON ROW, Լոնտոն, Անգղիա։

Կը ծախուի ամէն Կեղծծամավաճառնե րէն, Անու շահոտ Իւղավաճառներէն, և Անգղիացի Դեղավաճառներէն։

Կ. Պօլիս Ս. Քանդիւք եղբարց քով. Ֆարմասի Պրիթանիք Բերա Մեծ փողոց և Լոմընտ Քարիւէնայի քով, Անգղիական մթերանոց, Նիւքսէք Գալատըրըմ Ղալաթիա

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա 5 օգոստ.

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ
Օսմ. լիրան 100 ղրուշ հաշուով.

Լոնտրա 3 ամսուայ	108.35 առ Անգլ. Լ.		
Փարիզ 3 »	Ֆրնք 23,20 առ Օսմ. Լ.		

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

Օսմ. Քօնս. գոցուեցաւ		19,
» » բացուեցաւ		19, 1
» » կէս օրին		19, 3
	Անգղ. լիր.	
Սօսիէթէ Ժէնրլ. 6 0/0	»	5,15
» Օթօման	»	4,
Կ. Պոլսոյ Պանքան	»	11,30
Քրէտի Ժէնէրալ 6 0/0		6,8
Փոխ. 1863 (Մութոն) 6 0/0	Ֆր.	94,
» 1865 (») 6 0/0	»	95,
» 1869 (Բինար) 6 0/0	»	93,
» 1872 (Պօն տրէ Թրէզօր)	»	30,50
» 1873 (Բինար) 6 0/0	»	92,
Րումէլիի երկաթուղի	Ֆր.	57.75
Լաւրիում	»	140,
Թրամուայ	Օսմ. լիր	405,
Թղթադրամ	»	1025
Հէվալէսիզ		60,
Րէքօր		

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ
(Օսմ. ոսկին 100 ղրշէն) Ղրշ.

Անգղիական ոսկի	109 13
Գաղղիական »	87 11
Բօլ	89 30
Գրիմից	50 35
Գառապօն թուղթ 8 րուպլի 62 գարիք	
Գառապօն արծաթ (Նոր)	91 30
Մէճիտիէի տարբերութիւն	7 22
Վեցնոց	127 25
Հինգնոց	210 10
Հինգնոց (անկէտ)	180
Մէթալիք	205 10
Պղինձ	680

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտրա 16 օգոստ.

Անգղ. Քօնս.	100 5/8
Օսմ. »	17 1/2
Փոխ. 1865	19 1/8
» 1869	19 3/8
» 1871	79 1/4
» 1872	30 1/4
» 1873	19
» 1877	90 1/2
Պանք Օթօման	17 3/4
Ռուս. փոխ. 73ի	91 5/8
Եգիպտ. միացեալ	78 5/8
» արտօնաւոր	99 1/8
Տայրա Սանիէ	78 1/2
Փոխ. Ռօշիլտ	97 3/4
Փոխնկագիր Փարիզի վրայ	25 50

Փարիզ 16 օգոստ.

Դաղղ. Քօնս. 5 0/0		118 27 1/2
» » 3 0/0		86 27 1/2
Օսմ. Քօնս.		17 70
Փոխ. 1865	Ֆր.	96
» 1869		96,
» 1873		96.
Օսմ. Երկաթուղի		59 52
Պանք Օթօման		697 50
Քրէտի Լիօնէ		940.
Ռուս. փոխ. 5 0/0 (1877)		93 5/8
» » Արեւելեան		62 3/8
Իտալ. Քօնս.		90 65
Եգիպտ. միացեալ		398 75
Փոխնկագիր Լոնտ. վրայ		25.24

Վիէննա 16 օգոստ.

Փոխ. Լոնտրայի վրայ	117.70
Րումէլիի երկաթուղի	26.70

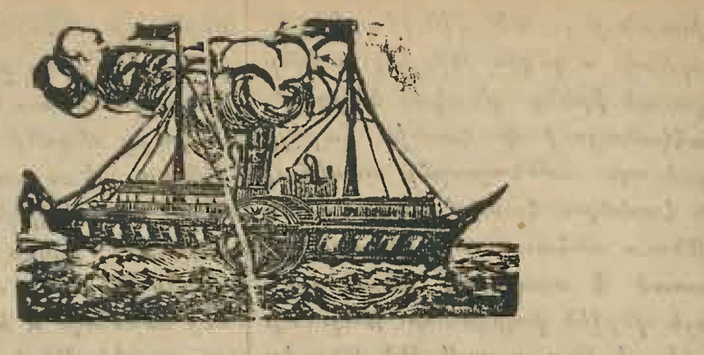

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ
ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ
1881 ՅՈՒԼԻՍ 16 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ
ՄԻՆՉԵՒ ՊԱՅՐԱՄԻՆ ԵՐՐՈՐԴ ՕՐԸ

ԲՈՍՓՈՐԷՆ ԻՋՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Եւրոպական եզերք

Ժամ		Թիւ
11 15	Եէնիմահալլէէն Մէզարպուրնու, Պէօյիւքտէրէ, Քիրէճ. Թարապիա Եէնիքէօյ Սթէնիա. Պօյաճըքէօյ. Ռ. Հիսար. Պէպէք. (Արնաւուտգիւղի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի.)	19
12	Եէնիմահալլէ Մէզարպ. Պէօյիւքտէրէ. Թարապիա. Եէնիք. Էմիրկեան, Ռ. Հիսար, Պէպէք. Արնավ։	34
1 15	Եէնիմահալլէէն Մէզարպ. Պէօյիւքտ. Թարապիա. Եէնիքէօյ, Պօյաճըքէօյ, Ռ. Հիսար, Պէպէք։	32
2 30	Եէնիմահ. Մէզարպ. Պէօյիւքտ. Թարապեա. Եէնիք Սթէնեա Էմիրկեան. Ռ. Հիսար, Պէպէք, Արնավ. Օրթաք. Պէշիկթաշ։	18
3 30	Ռ. և Ա. Գավաք Եէնիմահ. Մէզր. Պէօյիւքտ. Թարպ. Եէնիք. Սթէն. Պօյաճ. Ռ. Հիսար, Պէպէք, Արնավ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկ. Գապաթ։	19
5	Եէնիմհ. Մէզրպ. Պէօյիւքտ. Քիրէճպ. Թարապ. Եէնիքէօյ Սթէնիա, Միրկիօն, Պօյաճ. Ռ. Հիսար Պէպէք, Արնավ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկ. Սիրքէճի։ (Ուրբաթ օրերը Սիրքէճի չպիտի հանդիպի։)	34
6 15	Եէնիմահալլէ. Պէօյիւքտ. Թարապիա. Պէյքօզ Բաշպ. Եէնիք. Էմիրկ. Գանլըճա. Ռ. և Ա. Հիսար. Գանտ. Արնավուտքէօյ, Չէնկէլք. Պէյլեր. Օրթաքէօյ, Գուզկունճուք. Պէշիկթաշ. Իւսկիւտար։	1
8	Ա. և Ռ. Գավաք. Եէնիմահալլէ. Մէզարպուրնու. Պէօյիւքտէրէ Թարապեա. Պէյքօզ. Եէնիքէօյ. Էմիրկեան. Պօյաճըքէօյ. Ռ. Հիսար, Պէպէք, Անավուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ. (Ուրբաթ օրերը Սթէնեա)։	20
10	Մէզարպուրնուէն Պէօյիւքտէրէ. Թարապիա. Եէնիքէօյ, Էմիրկեան, Ռ. Հիսար Արնավուտքէօյ. Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ։	25

Արնաւուտ գիւղէն

Ժամ		Թիւ
11 30	Արնավուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ. Գապաթաշ։	23
12	Արնավուտքէօյ, Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ։	2
12 30	Պէպէք, Արնավուտքէօյ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկթաշ. Գապաթաշ։	25
1 15	Արնավուտքէօյ. Գուրուչ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ.	23
2	Արնավուտքէօյ, Գուրուչ. Օրթաք, Պէշիկ.	2
2 45	Պէպէք, Արնավ. Գուր. Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ. Գապաթաշ.	25

Ասիական եզերք

Ժամ		Թիւ
11 30	Արնավուտքէօյ. Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյ. Գուզկունճուք. Գապաթաշ։	1
11 45	Պէօյիւքտ. Թարպ. Պէյքօզ, Բաշապահճէ, Ռ. փ. մահ. Գանլըճա, Ա. Հիսար, Գանտիլլի, Վանիքէօյ, Չէնկէլքէօյ, Պէյլէրպէյ։	20
1 15	Պէյքօզ, Բաշպահճէ. Գանլըճա. Ա. Հիսար, Գանտիլլի. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Գապաթ. (Ուրբ. ժամ 1 1/2ին)	21
2 30	Պէօյիւքտ. Թար. Պէյքօզ, Բաշպ. Ռ. փ. մահ. Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլէր. Գուզկ. (Բաց ի ուրբաթէ։)	17
4 30	Արնավ. Չէնկ. Պէյլէրպ. Գուզկունճուք, Պէշիկթաշ. Իւսկ.։	2
5	Պէյքօզ Բաշպ. Ռ. փոքր մահ. Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտիլլի Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Սիրքէճի. (Ուրբ. օրերը Սիրքէճի չպիտի հանդիպի)։	21
8 45	Պէօյիւքտ. Պէյքօզ, Բաշպ. Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտիլլի. Վանիք. Չէնկէլքէօյ Պէյլէրպէյ. Գուզկունճ Իւսկիւտար. (Ուրբաթ օրերը Ռ. փ. մահ. հանդիպելով)	23
11	Գուզկունճուքէն ուղղակի կամուրջ։	2

ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ ԵԼՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Եւրոպական եզերք

Ժամ.		Թիւ
1 15	Գապաթաշ. Իւսկիւտար Պէշիկթաշ. Գուզկունճուք. Օրթաք. Պէյլ. Չէնկ. Արնվ. Գանտ. Ա. և Ռ. Հիսար, Գանլճ. Էմիրկեան, Եէնիք. Բաշպ. Պէյքօզ Թարապ. Պէօյիւք. Եէնիմահ.	1
1 30	Պէշիկթաշ, Օրթ, Գուր. Արնավ. Ռ. Հիսար, Պօյաճ. Եէնիք. Թարպ. Պէօյիւքտէրէ, Մէզար. Եէնիմահ. Գավագլար։	19
3	Գապաթաշ, Պէշիկ. Օրթ. Գուր. Արնավ. Պէպէք, Ռ. Հիսար, Էմիրկ. Եէնիքէօյ, Թար. Պէյիւքտ. Մէզարպ. Եէնիմահ.	34
5	Պէշիկ. Օրթաք. Գուրուչէշմէ. Արնավ. Պէպէք. Ռ. Հիսար, Պօյաճ. Էմիրկեան. Սթէն. Եէնիք. Պէյքօզ, Թար. Պէօյիք. Մէզարպուրնու. Եէնիմահալլէ. Գավագլար։	20
6 30	Իւսկ. Պէշիկթաշ. Գուզկունճուք. Օրթաքէօյ. Պէյլէրպէյ. Չէնկէլքէօյ, Արնավուտքէօյ, Գանտ. Ռ. Հիսար. Գանլ. Էմիրկ. Եէնիքէօյ, Թարապիա, Պէօյիւքտ։	23
8 10	Պէշիկ. Օրթաք. Արնավուտք. Պէպէք, Ռ. Հիսար, Էմիրկեան, Եէնիք. Թարապեա. Պէօյիւքտէրէ, Մէզարպուրնու.	25
9 15	Պէշիքթաշ, Օրթաք. Գուր. Արնվ. Պէպէք, Ռ Հիսար, Էմիրկ. Եէնիք. Թար. Պէօյիւքտ. Մէզր. Եէնիմահ. (Ուրբաթ օրերը Ա. և Ռ. Գավագ)	19
10	Պէպէք, Ռ Հիսար, Պօյաճ. Էմիրկ. Եէնիք. Թարպ. Պէօյիւքտ. Մէզրպ. Եէնիմահալլէ։	32
10 30	Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք. Ռ. Հիսար, Էմիրկեն, Սթէն. Եէնիք. Թարապ. Քիրէճպ. Պէօյիւքտ. Մէզ. Եէնիմահ։	18
11 10	Պէպէք, Ռ. Հիսար, Պօյաճ. Սթէն. Եէնիք. Թարպ. Պէօյիւքտ. Մէզարպ. Եէնիմահ։ (Հարաւային հովերուն Սթէնեա չհանդիպիր)։	20

Արնաւուտ գիւղ

Ժամ		Թիւ
12 30	Պէշիք. Օրթաք. Արնավուտքէօյ։	23
1 30	Ուղղակի »	2
2 15	» »	25
3 45	Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնավուտք։	2
11 5	Գապաթաշ, Պէշիկ Օրթաք. Գուրուչ. Արնավուտ.	23
11 40	Պէշիկ. Օրթաք. Գուրչ. Արնավ. Պէպէք։	25
12	Պէշիքթաշ. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ.	1

Ասիական եզերք

Ժամ		Թիւ
3 30	Իւսկիւտ, Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բաշապահճէ, Պէյքօզ։ (Ուրբաթ օրերը Ռ. փ. մահ.)	21
9 30	Գապաթ. Գուզկ, Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլճ. Բաշպ. Պէյքօզ, Մէզր. Գավագլար։ (Ուրբ. օրերը ժամ 10ին Ռ. փ. մահ).	17
10 30	Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտիլ. Ա. Հիսար, Գանլճ. Ռ. փոքր մահ. Բաշապ. Պէյքօզ, Թարպ. Պէօյիւքտ։ (Բաց ի ուրբաթէ)	34
10 30	Պէշիկթաշ. Գուզկունճուք.	2
11	Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկէլք. Վանիք. Գանտ Ա. Հիսար, Գանլ. Ռ. փ. մահ. Բաշապ. Պէյքօզ։	21
11 40	Գապաթ. Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Արնավ.	2